Verslag / aantekeningen Inspiratiesessie ‘Aanpak diffuus lood in Amsterdam en elders’ op 12 juni 2023 in Amsterdam (versie 2 na feedback)

Aanwezigen:
Gemeente Amsterdam: 5.1, 2, e
Gemeente Haarlem: 5.1, 2, e 5.1, 2, e
Gemeente Hilversum: 5.1, 2, e
Provincie Zuid-Holland: 5.1, 2, e
Gemeente Arnhem: 5.1, 2, e
DCMR/gemeente Rotterdam: 5.1, 2, e
RUD Utrecht/De 5.1, 2, e Venen: 5.1, 2, e
TAUW: 5.1, 2, e 5.1, 2, e (tevens auteurs van dit verslag)

Blok 1: Brede blik

Oefening ‘op een rijtje’: 1: kennis en kunde; 2: uitgave/budget

- Gemeente Amsterdam: goed in beleid opgenomen, communicatief sterk en goed op de hoogte van ontwikkeling, wil graag kijken of er nog verbeterpunten zijn in de strategie, hoog budget
- Gemeente Hilversum, maakt zich meer zorgen over andere onderwerpen zoals biodiversiteit in klimaatverandering, wacht op provincie NH toestemming en bekijken PvA, zo weinig mogelijk budget uitgeven.
- Gemeente Haarlem, staat aan het begin en heeft weinig budget
- Provincie Zuid-Holland, vroeg begonnen en redelijk wat geld uitgegeven onder moeilijke omstandigheden, geleerd van fouten. Geen bevoegd gezag meer na inwerkingtreding van de Omgevingswet
- DCMR/gemeente Rotterdam ambitieus, zaken goed vastgelegd, geld genoeg
- Gemeente Arnhem, veel kennis, wil ‘echte’ risico’s wegnemen meer niet, budget vrij hoog
- Gemeente De Ronde Venen, inhoudelijk op de hoogte van de problematiek, strategie bedacht, hoe dit in het beleid is gevormd gezamenlijk met provincie Utrecht is niet helemaal duidelijk, geld genoeg 5.1, 2, b

Kennismaken, aanleiding, doel

Elk jaar evalueert de gemeente de voortgang en hun plan van aanpak van diffuus loodverontreiniging in de bodem en toets deze op doelmatigheid en efficiency. Zijn we goed bezig? Wat doen we precies? Kunnen we ons beleid nog aanscherpen? Doel van de beschouwing is het verrijken van de aanpak van Amsterdam en bekijken of ideeën uitwisselingen tussen de verschillende partijen. Een extra bonusdoel is weggaan met een aanvulling of verbeterpunt voor de aanpak voor de verschillende partijen of een bevestiging van de aanpak.

Grootste zorgen en successen en zorgen bij aanpak lood

Zorgen:

- Duurzaamheid van de getroffen maatregelen/inzet
- Verschillende aanpak en strategieën in NL
- Is dit na waar we de meeste aandacht aan moesten besteden? Hilversum?
- Lood leeft nauwelijks bij de burger, geen volksopstand
- Bij lichte maatregelen continuïteit van communicatie, vastleggen van niet kwalibo maatregel
- Wat wordt ambitie van en bestuur en is voldoende geld beschikbaar?
- Succes aanpak sterk afhankelijk van opvolgen gebruiksadvies. Gebruiksadvies komt niet overal aan en wordt vergeten
- Lost het nou echt de gevaren op voor kleine kinderen van 0- 6?
- Communicatie richting burgers en kennis overdracht (niet op briefje)
- Financieel: de loodproblematiek is steeds minder belangrijk bij het ministerie.
- Door het verliezen van prioriteit ontstaat de zorg of er genoeg financiële middelen zijn om de toekomstplannen te realiseren. Er is weinig tot geen regie binnen het rijk om het loodproblematiek aan te passen. Het grote geld is al weg voor de kleinere gemeentes die achterlopen in verband met ondercapaciteit. De rechtsongelijkheid binnen gemeentes, provincies en land wordt als een groot probleem gezien.
- Grote verschillen binnen regio's: Er zijn veel verschillen tussen aanpak/strategie binnen een regio's bijv. Amsterdam – Amstelveen. Hoe gaat zich dat ontwikkelen als de Omgevingswet in werking treedt? Hoe ver ga je met saneren (ook m.b.t. financiering)? Hoe ga je om met weerstand binnen de gemeente en provincie? Waar ligt de visie van de gemeente?
- Communicatie: Overijssel hele pagina in de krant → 1 belletje. Gemeente Hilversum na communicatie traject → 1 of 2 belletjes. Per locatie kan je de burger op meerdere manieren benaderen en kennis overbrengen. Het is echter erg wisselend, ook binnen gemeentes, hoe de burger hierop reageert en of interesse is voor de problematiek. Wanneer is het de verantwoordelijkheid van de burger/eigenaren zelf? Hoe weegt de loodproblematiek aan overige problemen binnen de gemeente? Hoe maak je kenbaar dat dit ook belangrijk is?
- De aankomende Omgevingswet biedt zorgen. Provincie heeft in de toekomst minder in eigen hand. Nog niet bekend wie de regie heeft over de loodproblematiek. Wie gaat welke taken oppakken? Waar gaan de taken naar toe? Het zou een goed idee zijn om dit neer te leggen bij de omgevingsdiensten.

Successen:

1. Verschillende aanpakken in NL
2. Leren van elkaar, mogelijkheid aan te sluiten bij andere opgaven: sociale cohesie; klimaat/water/ecologie
3. In kaart brengen diffuus lood en nodige aanpak
4. Weinig respons op communicatie, weinig zorgen bij burgers/organisatie
5. Organisatie en budget op orde
6. Kans om integraal verbetering van bodemkwaliteit te realiseren
7. Beleid is keuzes maken, zorgen dat keuzes die gemaakt zijn ook goed terecht komen bij probleemouders
8. Aandacht van management bestuur voor loodproblematiek in Amsterdam
9. Met relatief kleine maatregelen kunnen bewoners de loodinname behoorlijk verminderen. Dit is gemakkelijk om uit te voeren.
10. We hebben echt weer eens gewerkt aan het weghalen van acute risico's → resultaat

Visie op aanpak voor/na 2030: Algemeen beeld is voor 2030 grootste klap gemaakt hebben en dan afschalen.

Tot en met 2030:

1. Communicatie, communicatie
2. Pak eerst aan wat het meest urgent is
3. Probleem gebreken in kaart brengen, aanpak hierop aanpassen
4. Fysieke maatregelen nemen (saneren en ophogen); intensieve communicatie; aanpak lood meenemen in diverse processen:
    a. Vergunning kinderdagverblijven
    b. Gebiedsontwikkeling
    c. Beheer
    d. Ruimtelijk ordening
    e. Renovatie/van gas af
    f. Klimaatmaatregelen
5. Grootste risico's wegnemen
6. Bewoners betrekken bij oplossingen voor loodproblematiek
7. Aanpak blijven evalueren en bijsturen
8. De huidige aanpak zoveel mogelijk doorzetten en afronden voor 2030

Na 2030:

1. Blijven informeren over hygiëne maatregelen
2. Minder zware aanpak om bodemkwaliteit te verbeteren uit het saneringsspoor
3. Stimuleren van verbetering kwaliteit toplaag
4. Beleid blijven behouden dat bij nieuwe gebiedsontwikkeling gekeken wordt naar de bodemkwaliteit en ook geschikt te maken
5. Nieuwe ontwikkelingen en grondverzet regie opvoeren om te verbeteren
6. Provincies zijn dan geen bg meer, dus niets

7. Continue herontwikkelingsbeleid. Indien er geld is, zullen we dit inzetten voor verdere verbetering bij bestaande situaties
8. Opnemen in omgevingswet → voorzetting
9. Lood is ingebed in alle relevante processen. We houden vinger aan de pols. Schone grond beschikbaar stellen voor ophogingen

Blok 2: Amsterdamse aanpak

Het blijft lastig dat er zo veel verschillen zitten tussen de aanpakken en strategieën. Dit maakt het moeilijk om te vergelijken. Gemeten gehalten of gecorrigeerde gehalten. Er is behoefte aan uniformiteit maar dit is onmogelijk om te realiseren in verband met de verschillen tussen de gebieden, toemaakdek, grondsoorten, buiten-/binnengebied.

Het meenemen van 'stadsparken' brengt enige verbazing bij DCMR/gemeente Rotterdam. Naast de speelplaatsen zijn op basis van het RIVM onderzoek geen maatregelen noodzakelijk in stadsparken. Daarnaast is het herinrichten van een monumentaal park een zeer moeilijke opgave binnen een gemeente. In Amsterdam worden de stadsparken meegenomen in verband met negatieve media-aandacht van een kleine instantie. Deze instantie wil per se dat een park wordt onderzocht. Doordat de parken in Amsterdam opgehoogd zijn door de jaren heen met onbekende kwaliteit grond worden nu de stadsparken wel meegenomen in de aanpak. En het is veiligere voor de burgers in verband met hoge intensiteit van het gebruik van de parken in Amsterdam. Daarnaast is in twee parken lood aangetoond in voorgaand onderzoek. Er zal maatwerk beoordeling worden toegepast (800 mg/kg ds, 2 u/dag spelen in het park). Om maatschappelijk redenen en verder voorkomen van negatieve media-aandacht wordt het nu al meegenomen en niet verder in de toekomst.

De terugsaneerwaarde van 100 mg/kg ds (gemeten waarde) wordt door de groep als laag aangemerkt. Het is lager dan de landelijke norm. Vanuit de groep is de vraag gesteld of er geen weerstand bij deze beslissing is geweest van het bevoegd gezag/binnen de gemeente. Het was een pragmatische keuze binnen de beleidsvorming en de waarde is gebaseerd op 2 x AW.

Binnen de groep ligt de zorg hoe de burger gaat reageren op het feit dat de overheid de sanering niet volledig vergoed of het vooraf betalen van de sanering en een subsidie aanvragen. Waar ligt de verantwoordelijkheid van saneren, bij de burger of overheid? Het informeren van de burger is volgens Amsterdam beste aanpak en in gesprek gaan om tot de beste aanpak te komen voor elke situatie. Er wordt geadviseerd om duidelijk af te perken wat de gemeente/provincie betaalt voor saneren en bij wie de verantwoordelijkheid ligt.

Woningcorporaties lopen niet warm voor de subsidieregeling/onderzoek van de tuinen. De samenwerking is vrijwel onmogelijk uit ervaring. Communicatie door afdeling Bodem met woningcorporaties in Rotterdam liep moeizaam, maar juist nu heeft DCMR betere hoop, doordat er een rechtstreekse lijn is via Stedelijke Ontwikkeling (bouw- en wonentoets). Hoe wordt het communicatietraject aangepast aan de woningcorporaties? Zijn er andere manieren? Kan de aanpak worden aangepast?

Gemeente Asterdam geeft aan dat de speelplaatsen door de gemeente zijn bekostigd en volledig in eigen hand is. Bij de volkstuinen is dit nog niet helemaal scherp en moet nog verder worden uitgewerkt bijv. achterhalen wie de eigenaar is en wie verantwoordelijk voor de tuin.

Vanuit de groep is aangegeven dat duidelijk naar de burger moet worden gecommuniceerd dat het onderzoek geen volledig bodemonderzoek betreft en niet gebruikt kan worden voor bijv. een bouwvergunning. Er wordt geadviseerd om de term 'schoon grond' te vermijden.

Communicatie is meer een proces om de burger in actie te krijgen doormiddel van kennisoverdracht. De burger moet inzien hoe belangrijk de problematiek is naast alle andere onderwerpen binnen de samenleving. Dit kan worden gedaan door meerdere keren contactmomenten (bewonersavonden/gesprekken voeren). Een actieve benadering is noodzakelijk voor aanmelding en loodproblematiek kenbaar te maken bij burger.

Blok 3: Verrijken
DCMR/gemeente Rotterdam geeft aan dat binnen het gebied veel variatie is in burgers en animo voor het onderzoek. De middelen die worden ingezet zijn gericht om burgers die actie willen ondernemen op basis van de aangeleverde informatie op weg te helpen. Er wordt aangegeven dat loodkaart die gemeente Amsterdam heeft opgesteld een zeer effectief middel is indien de kaart continue wordt vernieuwd en aangevuld. Het liefst is de kaart in eigen beheer zodat de situatie beheersbaar is.

Wat is gevoelig gebruik? Dit is nog een discussiepunt binnen de gemeentes/provincies. Binnen de organisaties zijn de meningen ook verdeeld. Binnen Amsterdam is het in principe duidelijk vermeld in de nota bodembeheer wat wordt gedefinieerd over gevoelig gebruik. Maar een burger kan daar totaal anders naar kijken.

Arnhem heeft in hun aanpak alle speelplaatsen in de stad inclusief de wijken die als 'schone' zones zijn aangegeven in de bodemkwaliteitskaart. Alleen de 'superschone' zones zijn niet meegenomen. Van een aantal meegenomen zones zat de P80 van lood onder de interventiewaarde. Puur vanuit risicoperspectief heeft Arnhem de schonere zones meegenomen in hun aanpak.

De huidige subsidieregeling voor sanering zal alleen bruikbaar zijn voor burgers die 60.000 euro of meer geheel kunnen voorschieten. Dat zal voor maar voor een heel beperkt deel van de bevolking betaalbaar en/of interessant zijn, volgens DCMR. Het aantal burgers zal laag blijven en ze worden niet actief benaderd om te saneren. Met deze regeling komen niet veel burgers zelf in actie om te saneren. De onderzoeksinzet wordt als uitstekend effectief gezien. De communicatie is zeer sterk en het beeld van het probleem wordt duidelijk overgebracht naar de inwoners (Arnhem). Burgers gaan (hopelijk) praten op basis van de informatie die de gemeente biedt, sociale cohesie. Zo zorg je voor meer actie. Er wordt aangegeven dat meer aandacht moet worden gegeven aan de wijken met hogere gehalten, meer communicatiemiddelen en meer inzet in die wijken. Persoonlijk loodconsulent met informatie overdracht (Hilversum) zou zeer positief werken. Actief in de wijk aanwezig zijn.

Arnhem vind het hele loodonderzoek bediscussieerbaar in zijn algemeen, op basis van de Europese stukken en de uitspraken van het RIVM. De risico's worden overschat, wij moeten meer kijken naar waar het 'echt' een probleem is. Er moeten hogere gehalten en normen worden vaststellen. Waar echt risico's is die wegnemen en daar actief communiceren en benaderen. Kleinere groepen actief bereiken gaat een stuk makkelijker en zal de aanpak versoepelen. Aan deze groepen aantonen dat het echt nodig is omdat het risico te hoog is. Dat is cruciaal om duidelijk over te brengen voor een positief resultaat.

De insteek van het beleid van Amsterdam is niet volledig duidelijk bij de groep. Gemeente Amsterdam geeft aan dat er wordt gestuurd op een sanering op een natuurlijk moment en niet direct nu en met spoed. De insteek van Amsterdam is gefocust op herinrichtingsmaatregelen en informeren van de burgers, niet op de sanering. Vanuit de groep wordt aangegeven dat na het onderzoek de burger aan zet is. Dan verlies je de beheersbaarheid na het leveren van het rapport.

Stadsparken: het is niet mogelijk om monumentaal parken naar ieders wens aan te pakken, zeer moeilijk opgaver. Met maatwerk is het deels mogelijk dan kan het mogelijk effectief worden. Het communicatietraject zal sterk moeten worden opgebouwd. De gemeente geeft aan dat de aanpak nog gevormd moet worden en dat er zeker wordt gedacht aan maatwerk.

Vanuit de groep wordt aangeraden om na te denken over een vervolg in de toekomst, bij nieuwe bewoners bijv. Het blijven communiceren is cruciaal. De vraag is wanneer stopt de communicatie.

Verrijken Amsterdamse aanpak:

- Aandachtsplekken: kinderspeelplaatsen en schooltuinen, heel snel naar onderzoek gegrepen in plaats van huidig gebruik en ligging. Hoe zitten de speelplaatsen eruit? Soms is er geen aanleiding om een onderzoek uit te voeren. Niet eenduidige aanpak altijd toepasbaar. Historisch onderzoek uitbreiden in plaats van elke keer naar onderzoek grijpen. Hoe gaat je het waarborgen binnen de organisatie?
- Arnhem: zeef zo veel mogelijk er uit waar geen onderzoek nodig is, norm hoger in verband met kosten en onnodig onderzoek, echt risico's wegnemen van jonge kinderen, daar op focussen
- Provincie ZH; geen aanvulling
- DCMR/gemeente Rotterdam: hou het lekker breed, mensen die het wel willen extra aandacht geven, vergroening meenemen bij tuin aanpakken bijv.
- Ronde Venen: meer inzoomen op hoge loodgehalten, meer aandacht geven aan die burgers
- Hilversum: doel van het onderzoek/problematiek, andere programma's opnemen in het beleid
- Haarlem: meer informatie over waar het onderzoek goed voor is en of bruikbaar in de toekomst. Waar ligt de verantwoordelijk, leg het vast. Haarlem van mening dat het bij de burger zelf ligt, informatiestroom ligt bij gemeente. Meer aandacht aan burger die wel willen en eventueel meer bieden.
- Evalueren van het proces